

HRAD SVOJANOV

569 73 Svojanov 1, tel.: 461 744 105, 461 744 124,
mobil: 739 339 991, 603 810 085,
e-mail: hrad@svojanov.cz, IČ: 00194620

Svojanov 20. 2. 2012

Zpráva o činnosti příspěvkové organizace Hrad Svojanov v roce 2011

Zhodnocení plnění úkolů a činností organizace

Činnost příspěvkové organizace Hrad Svojanov je stanovena zřizovací listinou, která byla aktualizována 1. 10. 2009. Hlavním účelem činnosti příspěvkové organizace je pečovat o kulturně historické dědictví významné stavební památky a vytvářet podmínky pro aktivní odpočinek a kulturně společenské využití historického prostředí co nejširším spektrem návštěvníků.

Činnost organizace byla v roce 2011 velmi rozmanitá. Ovlivněna byla rozsáhlou rekonstrukcí, která v areálu hradu po celý rok probíhala

Hrad Svojanov zahájil návštěvnickou sezónu od 6. ledna 2011. V měsíci lednu měli návštěvníci poslední příležitost prohlédnout si prostory hradu před právě zahájenou celkovou rekonstrukcí. Lidé této příležitosti využívali poměrně v hojném počtu. K vysoké návštěvnosti přispělo i odvysílání reportáže slovenské televize Markíza o tajemných jevech na hradě Svojanově. V únoru musel být ale hrad uzavřen, vnitřní prostory vyklizeny a předány stavební firmě.

V roce 2010 získal majitel hradu – město Polička dotaci na projekt „Revitalizace hradu Svojanov pro zvýšení cestovního ruchu v regionu“. Tato dotace umožnila celkovou obnovu nejvýznamnějších objektů hradního areálu, realizovanou od počátku roku 2011. Rekonstrukční práce byly zahájeny souběžně v interiérech hradního paláce a v domě zbrojnošů. V obou budovách došlo k vybudování nové elektroinstalace, protipožárního zabezpečení a zabezpečení proti vloupání. V hradním paláci byly obnoveny parketové podlahy v prvním patře, kde také stěny pokojů dostaly novou

dekorativní výmalbu. Přízemní sály byly opatřeny novými opukovými dlažbami nebo dřevěnými dubovými podlahami a novými vápennými omítkami na stěnách. Ve sklepeních byly restaurovány fragmenty původních omítek a podlahy sklepů byly doplněny cihlovými dlažbami. Velmi složitá obnova proběhla v sálech domu zbrojnošů. Zde byly ošetřeny původní trémové stropy z 15. století. Jednotlivé trámy prošly péčí restaurátorů a ty, které nebylo možno zachránit, byly nahrazeny novými ručně tesanými. Původní omítky ze 17. století byly restaurovány. Dolní sál byl doplněn cihlovou dlažbou, horní dřevěnou prkennou podlahou.

V jarních měsících byla zahájena obnova vnějšího pláště hradního paláce. Budova získala nové omítky, byla repasována okna a pořízeny nové vchodové dveře, vše podle dobové dokumentace. Nátěry fasády byly provedeny ve dvou tónech okrové barvy, tak, jak tomu bylo v 19. století. Obnoveny byly i mříže oken a zábradlí na balkónech, které dostaly nový elegantní nátěr v bílé barvě. Záměrem bylo zvýraznění kontrastu mezi hradními stavbami a zámeckou architekturou v jednom stavebním komplexu. V měsíci červnu proběhlo odvodnění nádvoří, čemuž předcházela archeologický průzkum. Byly objeveny základy čtverých staveb, odpadové kanálky, fragmenty kachlových kamen, mince či pečetidlo. V rámci stavebních prací došlo na nádvoří k náhodnému objevu středověké cisterny, tedy zásobní nádrže na dešťovou vodu, která se poté uplatnila v nové úpravě nádvoří. V měsíci červenci byla zahájena obnova vnějšího hradebního obvodu s baštami. Tato část hradu se nacházela v kritickém stavu a v některých partiích již došlo k destrukci zdiva. Souběžně s rekonstrukcí hradeb dochází i ke statickému zajištění a odvodnění. Po dokončení prací budou dvě bašty osazeny vyhlídkovými altány. V jarních a podzimních měsících probíhala též obnova vnějšího pláště domu zbrojnošů. Především byl snížen okolní terén na původní úroveň, přičemž byl objeven kamenný žlab podél celého nádvořího průčelí domu. Dům byl opatřen novými okenními výplněmi a získal nové dveře. Do spodního sálu byly osazeny dveře historické z 15. století, které byly restaurovány, do horního sálu replika dobových dveří. Další rekonstrukční práce jsou plánovány na rok 2012.

Souběžně s touto „velkou“ rekonstrukcí probíhaly další práce v hradním areálu. Výraznou změnou prošla budova bývalého poplužního dvora na předhradí, která díky dotaci Ministerstva kultury ČR z Programu záchrany architektonického dědictví získala novou fasádu, okna i dveře a restaurovány byly také sluneční hodiny na nádvořího průčelí. V protilehlé části předhradí vznikla díky dotaci Pardubického kraje nová odpočinková zóna s občerstvením, venkovním posezením, sociálním zařízením a dětským hřištěm. Za přispění Nadace ČEZ vzniklo slavnostní osvětlení hradu, které v době, kdy jsou osvětleny četné stavební památky, Svojanovu velmi chybělo. Ve vlastní režii vybudovala správa hradu v prostoru severovýchodní bašty stylový lovecký salonek sloužící pro komerční a reprezentační akce.

Rekonstrukce hradu je z památkového hlediska velmi zdařilá. Cílem všech prací je navrátit hradnímu komplexu podobu z 2. poloviny 19. století, tedy z doby poslední vývojové fáze hradu.

Rok 2011 však neproběhl jen ve znamení rekonstrukčních prací. Již od března byl postupně znovuobnovován návštěvnický provoz hradu. V březnu probíhaly dny otevřených dveří v hradní ubytovně, které zaznamenaly velký ohlas ze strany veřejnosti. Návštěvníci si mohli prohlédnout výjimečně otevřené ubytovací hostinské pokoje vybavené rovněž dobovým inventářem. Od dubna byly postupně zpřístupňovány obnovené prostory hradu, oba vnitřní prohlídkové okruhy se podařilo v plné míře zprovoznit v měsíci červenci. Novinkou sezóny se staly prohlídky s průvodci v dobových kostýmech. Každá prohlídka vnitřních prostor hradu je vedena průvodci v kostýmech, prohlídka zámeckého okruhu v kostýmech empírových, prohlídka hradního okruhu v kostýmech gotických.

V průběhu sezóny byly tradičně pořádány četné kulturní akce. Ve dnech 23. – 24. dubna proběhla akce s názvem Velikonoce na hradě. Program lákal zejména na tradiční velikonoční zvyky, interiéry připomněly velikonoční výzdobu šlechtického sídla v 2. polovině 19. století. 21. – 22. května proběhl Hradní jarmark, představující tradiční řemesla a řemeslné výrobky. 2. – 3. července byla pořádána akce s názvem Prázdniny začínají, určená především dětem a rodinám s dětmi. V programu nechyběl kejklíř, kouzelník apod. Souběžně v domě zbrojnošů proběhla prezentace vítězů prestižní soutěže „Potravina roku Pardubického kraje“. 23. července na horním nádvoří proběhl Festival akustické hudby, který letos zaznamenal velký zájem ze strany návštěvníků. Ve dnech 30. – 31. července se konala Divadelní pouť, již 21. ročník tohoto festivalu, představujícího divadelní spolky u nás i v zahraničí. Tento ročník však byl výjimečný tím, že představoval divadelní kulturu 19. století. Zcela novou akcí byla Třicetiletá válka na Svojanově ve dnech 20. – 21. srpna a Slavnosti lovu ve dnech 24. – 25. září. Jako poslední kulturní akce byl pořádán Hradní advent ve dnech 26. listopadu – 11. prosince. Hradní interiéry dostaly opět tradiční vánoční výzdobu a v dolním sále domu zbrojnošů proběhla velká výstava betlémů od betlemářů z Poličky a okolí. V sobotu 10. prosince proběhl adventní koncert komorního sboru Carpe diem v obnoveném horním sále domu zbrojnošů, který se tímto koncertem poprvé v historii hradu otevřel pro veřejnost. Ve stejný den pak došlo i k oficiálnímu spuštění slavnostního osvětlení hradu.

Hradní restaurace byla po celou sezónu provozována společností Portaner. Velkého úspěchu bylo dosaženo, když restaurace vyhrála první místo v soutěži „Hospůdka roku“ Svitavského deníku.

Nedílnou součástí činnosti organizace jsou také pronájmy historických prostor hradu, zejména sálu domu zbrojnošů, pro konání společenských a komerčních akcí. Tak zde proběhlo zejména několik svatebních hostin a oslav, kde veškeré gastronomické služby zajišťovala společnost Portaner. Úroveň jí poskytovaných služeb byla vysoká a tradičně vyvolala velmi pozitivní ohlas ze strany hradní klientely.

Díky úspěšné sezóně byly v podzimních měsících pořízeny nové exponáty do hradního paláce. Návštěvníci se tak mohou těšit v roce 2012 například na nově instalovanou panskou ložnici a spoustu dalších zajímavostí.

V závěru roku 2011 byla na špici střechy nad vstupní branou nainstalována větrná korouhev, zhotovená podle dobových fotografií. Hrad tak získal další z prvků typických pro jeho podobu v 2. polovině 19. století.

Vzájemná spolupráce s ostatními příspěvkovými organizacemi města Poličky

Příspěvková organizace Hrad Svojanov v roce 2011 spolupracovala zejména s Městským muzeem a galerií Polička a s organizací Tylův dům.

Spolupráce s Městským muzeem a galerií Polička spočívá především v dlouhodobé zápůjčce souboru historického nábytku, který je instalován v prostorách expozic hradního paláce a souboru historických klasicistních dveří a vrat, umístěného v sále domu zbrojnošů. Naopak organizace Hrad Svojanov poskytuje muzeu prostory k deponování souboru méně hodnotných historických dveří. Obě organizace spolupracují také v oblasti propagace.

S organizací Tylův dům probíhá spolupráce na úrovni vzájemné propagace.

Mimořádné a jednorázové úkoly či problémové oblasti plněné v daném roce organizací

Mimořádným úkolem roku 2011 bylo zachování provozu hradu Svojanova během probíhající rekonstrukce. Rekonstrukce probíhala po celý rok a během prací docházelo k částečným omezením provozu. V zimním období musel být hrad uzavřen. K otevření pro veřejnost došlo od měsíce března. Protože ale harmonogram plánovaných prací nebyl dodržen a prostory prohlídkových tras nebylo možné ani částečně prezentovat, jako alternativní varianta po celý měsíc březen probíhaly dny otevřených dveří v hradní ubytovně. Od měsíce dubna byl postupně otevírán první prohlídkový okruh a provoz druhého okruhu byl zahájen v měsíci červenci. Jistou komplikací provozu byl v měsíci červnu probíhající archeologický průzkum vnitřního nádvoří. Přes všechna omezení se podařilo provoz hradu zachovat a to dokonce za minimálního poklesu návštěvnosti. V letních měsících bylo možno opět pořádat i svatební obřady.

V rámci stavebních úprav objektu si organizace stanovila za úkol vybudovat nový reprezentativní salonek v přízemí severovýchodní bašty vstupní budovy hradu. Úprava velmi zajímavých a netradičních prostor, které v minulosti sloužily jako dílna, prodejna suvenýrů a nakonec jako sklad, proběhla za minimálních nákladů. Po vyklizení místností byly rozvedeny inženýrské sítě – voda a elektrický proud. Poté byly stěny nadekorovány novou kontrastní výmalbou ve sněhově bílém a temně rudém tónu. Tato kombinace je velmi

typická pro 19. století. Následně došlo k položení podlahy ze starých fošen, dříve uplatněných v sále domu zbrojnošů. Závěrem byly pořízeny repliky dobového nábytku a stěny byly nadekorovány loveckými trofejemi a vedutami. Tento lovecký salonek je využíván jako reprezentační prostor pro jednání, oslavy, semináře apod.

Velkou investicí bylo vybudování ústředního topení v budově čp. 2, do které byly soustředěny veškeré provozní prostory hradu: kancelář, pokladna, prodejní galerie, šatna pro personál, sociální zázemí, prádelna, sušárna a dílna. Správa hradu tak získala ucelené a po celý rok využitelné zázemí soustředěné do jednoho objektu. Bývalé kanceláře byly další investicí přeměněny na bytovou jednotku ředitele organizace. Hrad je nyní celoročně obydlený, což má velký vliv na zajištění ostrahy objektu a na zajištění dozoru nad ubytovanými hosty.

Problémovou oblastí provozně technického charakteru stále zůstává příjezdová komunikace ke hradu. Příjezdová komunikace je vlastnictvím městyse Svojanova. V současné době je v havarijním stavu. Asfaltový povrch vykazuje četné výmoly a trhliny, ohrazení směrem do stráně je nefunkční a z podstatné části spadené. V roce 2011 provedlo vedení městyse provizorní opravu výmolů. Pro zajištění bezpečného příjezdu ke hradu je však zapotřebí provedení mnohem zásadnější obnovy celé komunikace a s ní souvisejících prvků. Městysi Svojanov bylo nabídnuto bezplatné převedení cesty do vlastnictví města Poličky s předpokladem, že za pomoci dotací by bylo možné cestu obnovit. Zastupitelstvo městyse toto řešení odmítlo. Dalším problémem je zimní údržba komunikace, kterou zajišťuje ve vlastní režii pouze organizace Hrad Svojanov. Zařízení k tomu sloužící, malotraktor zn. Yukon, je po mnoha letech provozu v nevyhovujícím technickém stavu, organizace do jeho oprav každoročně vynakládá nemalé finanční prostředky. Je tedy velmi náročné příjezdovou komunikaci udržet vždy v průjezdném stavu.

Výsledky všech provedených kontrol v organizaci a případná opatření k nápravě

V organizaci je zaveden vnitřní kontrolní systém ve smyslu zákona č. 320/2001 Sb. o finanční kontrole ve veřejné správě, v platném znění. K nakládání s prostředky organizace je odpovědný ředitel organizace jako příkazce operací. Za správu rozpočtu organizace je odpovědný vedoucí návštěvnického provozu jako správce rozpočtu. Za vedení účetnictví organizace je odpovědný účetní organizace jako hlavní účetní.

Ve dnech 9. 8. – 21. 10. 2011 proběhla zřizovatelem realizovaná veřejnoprávní kontrola hospodaření příspěvkové organizace Hrad Svojanov. Kontrola byla zaměřena na dodržování § 27 – 37 a zákona č. 250 / 2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, ve znění pozdějších předpisů, na dodržování ustanovení zákona č. 563 / 1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, dále zákona č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole

ve veřejné správě, ve znění pozdějších předpisů, včetně prováděcích a případně dalších souvisejících předpisů. Kontrola byla zaměřena na správnost, šetrnost, efektivnost a nezbytnost uskutečněných nákladů, dodržování ustanovení statutárních dokumentů, pokynů zřizovatele, systém účetní evidence a správnost účetních postupů. Opatření k nápravě nebyla uložena, organizace přistoupila k nápravě zjištěných nedostatků již v průběhu kontroly.

Další finanční kontroly ze strany zřizovatele nebo jiných subjektů v organizaci Hrad Svojanov v roce 2011 neproběhly.

Získané granty, případně jiné aktivně zajištěné příjmy organizace

V roce 2011 byly získány granty či jiné příspěvky na obnovu jednotlivých částí hradu, na pořádání kulturních akcí a na vybudování slavnostního a funkčního osvětlení.

Hrad Svojanov byl opět zařazen do Programu záchrany architektonického dědictví Ministerstva kultury ČR. Z tohoto programu obdržel zřizovatel dotaci ve výši 630 000,- na obnovu venkovního pláště (fasáda, výplně okenních a dveřních otvorů, odvodnění) budovy čp. 46 – bývalého poplužního dvora.

Od Pardubického kraje byly získány následující granty:

Grant z Programu podpory kulturních aktivit na rok 2011 ve výši 20 000,- Kč na propagaci, honoráře a technické zabezpečení akcí konaných v rámci Svojanovského léta 2011.

Od nadace ČEZ získala organizace nadační příspěvek ve výši 200 000,- na vybudování slavnostního a funkčního osvětlení hradu.

Zhodnocení návštěvnosti či jiného ukazatele dle charakteru činnosti meziročně (nejméně tři roky zpětně)

Návštěvnost hradu Svojanova v roce 2011 byla nižší než v roce 2009, avšak stále výrazně vyšší než v letech před rokem 2008. Po mnoha letech, kdy se návštěvnost udržovala spíše pod hranicí 30 000 návštěvníků, se nyní stále udržuje kolem 40 000. A to přes probíhající rozsáhlé rekonstrukční práce. Prostory hradu si prohlédlo 39 982 návštěvníků. V rámci různě dlouhých pobytů bylo ubytováno 1 481 hostů. Počet ubytovaných osob je vyšší než v roce 2010 vzhledem k rostoucímu zájmu o nově upravené stylové ubytovací pokoje. V areálu hradu proběhlo 22 svatebních obřadů.

Rok	Počet návštěvníků
2009	46 887
2010	41 600
2011	39 982

Rok	Počet ubytovaných osob
2009	2 333
2010	1 156
2011	1 481

Rok	Počet svatebních obřadů
2009	35
2010	24
2011	22

Zhodnocení úsporných opatření přijatých k udržení vyrovnaného hospodaření organizace

Vzhledem k příznivě se vyvíjejícímu zájmu o hrad Svojanov ze strany veřejnosti nebylo nutné činit výrazná opatření k udržení vyrovnaného hospodaření. Organizace náročnou sezónu, ztíženou probíhající rekonstrukcí zvládala za minimálního počtu personálu, především díky velkému zájmu, výbornému osobnímu přístupu a za časového vypětí ze strany zaměstnanců organizace. Díky zvýšeným cenám za vstupné nedošlo k poklesu tržeb, ačkoliv došlo k mírnému snížení návštěvnosti. Zcela novým příjmem se stalo parkovné, vybírané na parkovišti v areálu hradu. Díky zpoplatněnému provozu parkoviště organizace získala zcela nový příjem ve výši 129 560,- Kč. A to za minimálních nákladů na personál. O víkendech a prázdninových měsících provoz parkoviště zajišťoval jeden brigádník, v ostatní době bylo parkoviště vedeno z hradní pokladny.

Plány a vize organizace na budoucí období a návrh na jejich realizace

Rok 2012 je pro hrad Svojanov velmi významný. Je to rok, ve kterém bude ukončena Revitalizace hradu Svojanov pro zvýšení cestovního ruchu v regionu. V jejím rámci dochází k celkové obnově dvou nejvýznamnějších objektů v areálu hradu – hradního paláce a domu zbrojnošů. Zabezpečena a obnovena je postupně část vnějšího hradebního obvodu a po jejím dokončení vzniknou na půlválcových baštách vyhlídkové a oddechové altány. Areál předhradí bude opatřen novou vstupní branou. V horním sále domu zbrojnošů bude otevřena interaktivní expozice života hradní posádky na konci 15. století. Obsahovat bude dobové zbroje, zbraně, oděvy a hry. Návštěvníci také budou moci vstoupit do prostor pozdně gotických krovů. Venkovní okruh bude rozšířen o možnost procházky parkány podél vnějších hradeb se zmíněnými altány.

Pro rok 2012 jsou podány žádosti o dotace na další akce. Pardubický kraj byl požádán o poskytnutí grantů na obnovu jihozápadního úseku vnějšího opevnění, na podporu Divadelní pouti 2011 a na pořízení inventáře pro konání kulturních akcí na vnitřním nádvoří hradu. Na Ministerstvu kultury České republiky je podána žádost o dotaci z Programu záchrany architektonického dědictví na akci obnovy jihozápadního úseku vnějšího

opevnění. Zejména získání financí a realizace obnovy této části vnějšího opevnění je velkým úkolem roku 2012, protože tato část hradeb je v havarijním stavu a bez bezodkladného provedení stavebního zásahu hrozí její zřícení.

Ve vlastní režii organizace plánuje rozšíření a doplnění interiérových instalací hradu. Novinkou roku 2012 bude nová historická expozice v sousedství sloupové síně, nová panská ložnice, reinstalovaná ložnice dámská ad. Dále organizace plánuje provedení květinové výzdoby vnitřního nádvoří hradu podle dobové dokumentace. Ve spolupráci s městysem Svojanovem pak dojde k vykácení stromů na východním svahu hradního kopce, aby byl vytvořen průhled na hrad ze strany městečka. Hrad se tak opět stane jeho skutečnou dominantou.

Celoroční provoz hradu se vzhledem k probíhající rekonstrukci v roce 2012 opět nepodařilo udržet. Hrad bude otevřen od 3. března. Hlavní sezóna již nebude probíhající rekonstrukcí omezována.

Kulturní program v roce 2012 bude bohatý. Tradiční akce zůstávají zachovány, budou však obohaceny o novou náplň – tematické gastronomické speciality, připravované provozovatelem hradní restaurace. V rámci Svojanovského léta 2011 budou konány následující kulturní akce:

Velikonoce na hradě ve dnech 7. – 8. dubna: Tradiční velikonoční veselice, historická řemesla, hudební vystoupení, výtvarné dílny pro děti i pro dospělé.

Tradiční velikonoční speciality hradní kuchyně, různě upravená masa (kančí, jehněčí, krutí a uzená), kačena a silné domácí polévky. Beránci, mazance a jiné tradiční moučníky.

Hradní jarmark ve dnech 5. – 6. května: Tradiční jarmark s dobovými řemesly a prodejem řemeslných výrobků, historická hudba, šerm.

Speciality české kuchyně, kynuté knedlíky s ovocem, cmunda s uzeným masem a se zelím, bramborové knedlíky, špenát, pečení vrabci, pečené maso s chlebem a okurkou, řízky s domácím bramborovým salátem, zelňačka s klobásou, domácí zákusky.

Hradní májové veselo ve dnech 19. – 20. května: Středověká zábava pod Svojanovskou hláskou, dobový tanec, muzikanti, šerm.

Speciality maďarské kuchyně, pečené uzené maso s feferonkami, ostrou hořčicí, grilovanou zeleninou a chlebem, pravý segedínský guláš s houskovým knedlíkem, halásle s bramborem, rybí polévka s žemlovými knedlíčky.

Historické slavnosti ve dnech 7. – 8. července: Tradičních hradní slavnosti, představení kouzelníka, kejklíře, ukázky historického šermu, scénická vystoupení. Soutěže pro děti i pro dospělé.

Speciality hradního kuchaře, pečená masa, steaky, masa z grilu, domácí klobásy a maso z udírny, hradní česnečka, pečená jablka s medem a praženými ořechy.

Festival akustické hudby dne 21. července – již čtvrtý ročník festivalu, představující netradiční hudební žánr.

Speciality z hradní udírny. Letní zeleninové saláty.

Divadelní pouť ve dnech 4. – 5. srpna: 21. ročník festivalu, představujícího umělecké aktivity rozmanitého spektra umělců a uměleckých souborů. Akce, přispívající k zachování tradic divadelní kultury u nás. Vystoupení divadelních souborů na horním nádvoří hradu, stylové tržiště s ukázkami řemesel a výtvarnými dílnami pro děti.

Kuchyně našich babiček: pečené domácí placky plněné masem a zeleninou, bramboráky se škvarkama, lívance se švestkovými povidly a tvarohem, bramboračka s houbama.

Třicetiletá válka na Svojanově ve dnech 18. – 19. srpna: Jednotlivá vystoupení několika skupin věnujících se tomuto období, hromadná bitva, dobývání hradu, celodenní oživení hradu, volné potyčky.

Pokrmý z polní kuchyně: pečená kuřata, vepřová žebra a kolena, guláš hradních zbrojnošů. Silný vývar s hovězím masem a nudlemi.

Slavnosti lovu ve dnech 22. – 23. září: Šerm, trubači, sokolníci, lovčí se psy, pytláci, ohnivé večerní vystoupení. Akce s loveckou tematikou připomene oblíbenou tradici majitelů hradu nejen v 19. století.

Myslivecká kuchyně: kančí speciality, bažanti, křepelky, srnčí kýta na smetaně, smažené řízky s česnekem, pstruh na grilu, zvěřinový vývar se zeleninou a masovými knedlíčky.

Hradní advent ve dnech 1. - 16. prosince: Prohlídky hradu s tradiční vánoční výzdobou doplněné výkladem o starých adventních a vánočních zvycích, adventní koncert v sobotu 15. prosince.

Adventní kuchyně: Smažený kapr s domácím bramborovým salátem, houbový kuba, čočka s opečenou klobásou, kačena s jablečným zelím a zámeckým restovaným knedlíkem, bílá zakysaná polévka s bramborem, vánoční moučníky.

Úkolem příštích let zůstává zajistit financování obnovy zbývajících částí hradu, především areálu předhradí (budova čp. 122 a hradby propojující předhradí s hradem) a hradní zahrady. Vzhledem k celkové koncepci obnovy hradu je velmi žádoucí také tyto části upravit do podoby z 2. poloviny 19. století. Dle dosavadních zjištění je dosažení na potřebné finance stále velmi reálné.

Miloš Dempír, DiS.
Hrad Svojanov
Ředitel